

Agnieszka Salek – Imińska
Katedra Makroekonomii
Politechnika Koszalińska

ROLA SYSTEMU ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO WE WSPÓŁCZESNEJ GOSPODARCE

Zarządzanie jest to zestaw działań obejmujących planowanie i podejmowanie decyzji, organizowanie, przewodzenie i kontrolowanie, skierowany na zasoby organizacji (ludzkie, finansowe, rzeczowe i informacyjne) i wykonywanych z zamiarem osiągnięcia celów organizacji.¹

W odniesieniu do zarządzania środowiskowego są to cele związane z ochroną środowiska.

Podstawą sprawnego funkcjonowania każdego przedsiębiorstwa jest odpowiednie zarządzanie. Rodzi to konieczność ciągłego poszukiwania coraz to doskonalszych metod zarządzania, pozwalających realizować przyjęte zadania i osiągać zamierzone cele. Doprowadziło to do sytuacji, w której do systemu zarządzania włączony został ekosystem. Zamierzonym celem tego połączenia jest ograniczenie szkodliwego oddziaływania na środowisko naturalne na wszystkich etapach procesu produkcyjnego i późniejszego wykorzystywania produktu. Stąd zarządzanie środowiskiem jest sposobem włączenia tych oczekiwań płynących z ekosystemu do zarządzania przedsiębiorstwem.

Wdrożenie systemu zarządzania środowiskowego (SZŚ) i uzyskanie certyfikatu na jego zgodność z wymaganiami normy ISO 14001 staje się jednym z bardziej oczywistych działań w przedsiębiorstwach, które deklarują i pragną wykazać, że podchodzą do ekologii poważnie i, że są gotowe na zmniejszanie swego szkodliwego oddziaływania na środowisko naturalne. Przyjęło się – zresztą błędnie – uznawać z góry, że przedsiębiorstwa, które wdrożyły SZŚ są to przedsiębiorstwa „czyste”, charakteryzujące się niskimi wskaźnikami obciążenia środowiska. W praktyce w dalszym ciągu spotykamy się z błędnym rozumieniem znaczenia certyfikatu zgodności SZŚ z wymaganiami ISO 14001.

Niniejsza publikacja jest próbą określenia roli SZŚ we współczesnej gospodarce, ze szczególnym uwzględnieniem korzyści i kosztów płynących z wdrożenia i funkcjonowania systemu zarządzania środowiskowego w przedsiębiorstwie.

1. Podstawy zarządzania środowiskowego

Zarządzanie środowiskiem, to te aspekty ogólnej funkcji zarządzania, które dotyczą opracowywania, wdrażania i realizacji polityki i celów środowiskowych jednostki organizacyjnej.

Cechą charakterystyczną tego rodzaju zarządzania jest jego zintegrowanie z ogólnym systemem zarządzania przedsiębiorstwem, zarówno na płaszczyźnie ogólnej polityki firmy, praktyk, procedur, procesów, jak i środków.

Szczególnie istotną rolę we wdrażaniu i propagowaniu idei zarządzania środowiskowego w przedsiębiorstwie odegrała Międzynarodowa Izba Handlowa.

¹ Gryffin R.W., Podstawy zarządzania organizacjami, Warszawa 1997

Opracowana przez Radę Biznesu tej Izby „Karta Biznesu na rzecz Ekorozwoju”, stanowiła podstawę do opracowanych później sformalizowanych SZŚ. Jak również, rosnące w kręgach przedsiębiorców zapotrzebowanie na systemy zarządzania środowiskowego oraz sukces normy zarządzania jakością ISO 9000, skłoniły Międzynarodową Organizację Standaryzacji do stworzenia uniwersalnego modelu zarządzania środowiskowego w przedsiębiorstwie, któremu nadano numer norm serii 14000.

Opracowane później na podstawie „Karty...” dokumenty dotyczące zarządzania środowiskowego mają charakter norm, regulacji prawnych, których wdrożenie jest dobrowolne. Należą do nich:

- Norma Brytyjska BS 7750 dotycząca systemów zarządzania ekologicznego – od kwietnia 1997 roku norma BS 7750 została zastąpiona Międzynarodową Normą ISO 14000
- Regulacja UE 1836/93 dotycząca „Zarządzania środowiskowego i systemu audytów” zatwierdzona przez Radę w 1993 roku – EMAS
- Międzynarodowa Norma ISO 14000 obowiązująca od września 1996 roku (tabela 1)

Tabela 1

Rodzina norm ISO 14000

ISO 14001 – ISO 14004	System zarządzania środowiskiem
ISO 14010 – ISO 14013 – ISO 14015	Audyty ekologiczne
ISO 14020 – ISO 14024	Ekoetykietowanie
ISO 14031	Ocena efektów zarządzania środowiskiem
ISO 14040 – ISO 14043	Analiza cyklu życia produktu – LCA
ISO 14050	Słownictwo i definicje
ISO 14060	Aspekty ekologiczne w normalizacji produktów

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Czaja S., Ekologiczne zarządzanie firmą. Wybrane elementy, Ekologizacja zarządzania firmą – zielone zarządzanie, Katedra Ekonomii Ekologicznej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2000

Normy te mają na celu ułatwić rozwiązywanie problemów środowiskowych. Mogą być stosowane w każdym potencjalnym przedsiębiorstwie, bez względu na jego wielkość, rodzaj czy metody stosowanych rozwiązań. Ciekawą kwestią we współczesnej gospodarce staje się określenie uwarunkowań, którymi kierują się przedsiębiorstwa w podejmowaniu decyzji o wdrożeniu SZŚ.

Rodzina norm z grupy 14000 może być wdrażana z różnych przyczyn. Lata osiemdziesiąte to lata, w których zaczęto już dostrzegać zainteresowanie przedsiębiorstw realizacją przeglądów i audytów środowiskowych, mających na celu określenie stopnia oddziaływania przedsiębiorstw na środowisko naturalne. Przedsiębiorstwa starają się dostosować do obowiązujących norm emisji, chcą ograniczyć obciążenia wynikłe z opłat ekologicznych, czy też kreują swój ekologiczny image – zgodny z wymogami ochrony środowiska. W tym aspekcie sukces ekologiczny będzie się łączył z sukcesem rynkowym. Przedsiębiorstwa podejmują decyzję o wdrożeniu i funkcjonowaniu SZŚ ze względu na wzrastające zaostrezenie legislacyjne w zakresie ochrony środowiska naturalnego oraz chęć ciągłego doskonalenia. Poszukują również możliwości ograniczenia ryzyka odpowiedzialności cywilnej i karnej za szkodliwe oddziaływanie na środowisko, kierując

się troską o środowisko. Najczęściej jednak, przedsiębiorstwa pragną zyskać w oczach coraz bardziej wymagającego społeczeństwa i klientów, opinię firmy dbającej o środowisko.

Coraz większa chęć wdrażania SZŚ wynika po części z popularności norm ISO 9000, dotyczących systemów zarządzania jakością. Dzięki swej międzynarodowej rozpoznawalności certyfikaty na zgodność z normą ISO 9000 stały się wizytówką zaufanego wytwórcy lub dostawcy. Podobnie jest w przypadku norm ISO 14000. Dla firm, które wdrożyły już system zarządzania jakością, zdobyte doświadczenia są bardzo przydatne przy wdrażaniu kolejnego systemu, a droga stopniowej integracji wydaje się optymalną metodą postępowania.² Przedsiębiorstwa łączą chęć wdrażania SZŚ i uzyskania certyfikatu zgodności z wymaganiami normy ISO 14000 z posiadaniem już wcześniej wdrożonym i funkcjonującym SZJ. Istnieje, bowiem wiele elementów będących przedmiotem wymagań norm dotyczących SZŚ podobnych do składników norm serii 9000. Są to:

- Udokumentowane procedury
- Kwestie dotyczące organizacji i personelu
- Realizacja kontroli
- Prowadzenie zapisów
- Działania korygujące
- Audyty
- Przegląd wykonywany przez kierownictwo³

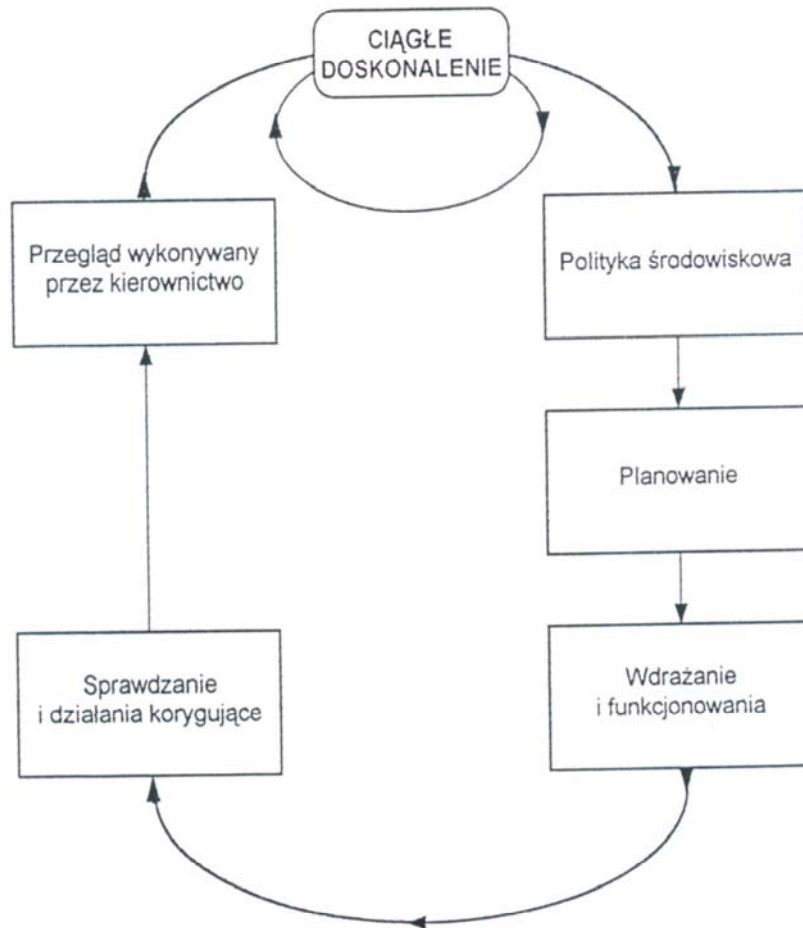
Ostatnie badania⁴ wskazują, iż najczęściej wymienianymi motywami w podjęciu decyzji o wdrożeniu SZŚ w badanych przedsiębiorstwach były między innymi wymagania klientów zagranicznych, rosnące wymagania prawne w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami, posiadanie systemu jakości zgodnego z normami ISO 9000, strategia korporacji, w skład, której wchodzi przedsiębiorstwo, oraz proekologiczna świadomość klientów na rynku krajowym.

SZŚ to ta część ogólnego systemu zarządzania, która obejmuje strukturę organizacyjną, planowanie, odpowiedzialność, zasady postępowania, procedury, procesy i zasoby potrzebne do opracowania, wdrożenia, zrealizowania, przeglądu i utrzymania polityki środowiskowej (PRPN-ISO 14004, 1997). Model systemu oparty na tej koncepcji przedstawia rysunek 1.

² Repetski A., Doświadczenia z wdrażania SZŚ, Problemy Ocen Środowiskowych, nr 2-3(2) 1998, s.35

³ tamże, s.34

⁴ Grudowski P., Pochyluk R., Szymański J., Metodyka wdrażania i doskonalenia systemu zarządzania środowiskowego w małych i średnich przedsiębiorstwach. Integracja systemów zarządzania środowiskowego wg norm ISO serii 14000 oraz wytycznych EMAS i systemu zarządzania jakością wg norm serii 9000. Sprawozdanie końcowe z projektu badawczego KBN nr: 1 H02D 031 14, Gdańsk 2001

Rysunek 1. Model systemu zarządzania środowiskowego

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem: Wenerski S., Systemy Zarządzania Środowiskowego, TÜV AKADEMIE - Materiał szkoleniowy SZS- 1, Błaziejewko, 2001

Struktura wymagań systemu zarządzania środowiskowego wg normy ISO 14001 dotyczy:

1. **Wymagań ogólnych** – organizacja musi ustanowić i utrzymać system zarządzania środowiskowego. Wymagania opisane są w normie ISO 14001, a podstawowe zasady w normie ISO 14004.
2. **Polityki środowiskowej** – ustanawia ona ogólne cele kierunkowe i ustala zasady działania organizacji. Wprowadza cel uwzględniając szczeble odpowiedzialności środowiskowej i efekty działalności wymagane od organizacji, w odniesieniu, do których oceniane będą wszystkie następne działania. Polityka środowiskowa ma zawierać zobowiązanie przedsiębiorstwa do ciągłego doskonalenia oraz zapobiegania zanieczyszczeniom oraz do spełnienia odpowiednich wymagań wynikających z ustawodawstwa i przepisów prawnych dotyczących środowiska,

ma stanowić ramy do ustalenia i przeglądów celów oraz zadań środowiskowych, ma być publicznie dostępna oraz powinna być udokumentowana, wdrożona i utrzymywana oraz zakomunikowana wszystkim zatrudnionym.

3. **Planowania**– jest to nieustanny proces określający wpływ działań przedsiębiorstwa na środowisko. Może obejmować również identyfikację potencjalnej sugestii przepisów, regulacji prawnych i oddziaływań gospodarczych na organizację oraz oszacowanie ich oddziaływania na bezpieczeństwo oraz ocenę ryzyka środowiskowego. Części składowe tego punktu to:
 - Aspekty środowiskowe
 - Wymagania prawne i inne
 - Cele i zadania
 - Program zarządzania środowiskiem
4. **Wdrożenia i funkcjonowania** – w ramach normy ISO 14001 zaleca się, aby w celu efektywnego wdrożenia, organizacja rozwijała możliwości i mechanizmy wspomagające, potrzebne do zrealizowania polityki, celów i zadań środowiskowych. Elementami tego punktu są:
 - Struktura i odpowiedzialność
 - Szkolenie, świadomość i kompetencje
 - Komunikacja
 - Dokumentowanie systemu
 - Sterowanie dokumentacją
 - Sterowanie operacyjne
 - Gotowość i reakcje na sytuacje krytyczne⁵.
5. **Kontroli i działań korygujących**, – czyli monitorowanie i pomiary, niezgodności i akcje korygująco – zapobiegawcze, zapisy oraz audit systemu zarządzania środowiskowego
6. **Przeglądów dokonywanych przez kierownictwo** – przegląd taki powinien obejmować ewentualną potrzebę zmian polityki, celów i innych elementów systemu w świetle wyników auditów, zmieniających się okoliczności i zobowiązania do ciągłego doskonalenia.

Wdrożenie systemu zarządzania środowiskowego i uzyskanie certyfikatu na jego zgodność z wymaganiami normy ISO 14001 stało się ważnym elementem działalności przedsiębiorstw. Certyfikat świadczy o poprawnym funkcjonowaniu systemu zarządzania środowiskowego i dodatkowo o uzasadnionym przekonaniu jednostki certyfikującej o działaniu certyfikowanego przedsiębiorstwa w zgodzie z obowiązującymi przepisami prawa środowiskowego⁶. Zobowiązuje on organizację do:

⁵ patrz szerzej norma ISO 14001, pkt. 4.4

⁶ Szymański J., Pochyluk R., Jaka jest skuteczność Systemów Zarządzania środowiskowego, Problemy Ocen Środowiskowych, nr 2(13) 2001, s. 48

- Utrzymywania zgodności z prawem
- Osiągania ciągłej poprawy wyników na rzecz ochrony środowiska
- Zapobiegania zanieczyszczeniom.

Natomiast dysertacja i weryfikacja auditów środowiskowych przez przedstawicieli różnych dziedzin nauki warunkuje uzyskanie globalnej, kompleksowej i obiektywnej oceny oddziaływania na środowisko danego przedsiębiorstwa czy przedsięwzięcia, z możliwością dalszego wykorzystania w zarządzaniu przedsiębiorstwem. Rezultaty tych opracowań dają świadectwo o jakości realizowanego systemu zarządzania środowiskiem danego przedsiębiorstwa oraz oddziałują na kształtowanie jego wartości.

Certyfikat ISO 14001 nie świadczy o tym, o czym w powszechnym mniemaniu świadczyć powinien. **Nie świadczy on o niskim oddziaływaniu na środowisko**, – ale o świadczy o oddziaływaniu na poziomie dozwolonym przez prawo.

Nie świadczy o pełnym nadzorze nad procesami związanymi ze znaczącymi aspektami środowiskowymi, szczególnie w obszarach, w których nie wymaga tego prawo.

Nie świadczy o stałej i bezwarunkowej zgodności z przepisami prawa, – ale świadczy o usystematyzowanych i konkretnych działaniach na rzecz osiągnięcia zgodności z prawem.

Nie świadczy o stałym obniżaniu obciążenia środowiska – a przynajmniej sam SZŚ nie przyczynia się do tego efektu obniżania obciążenia bardziej, niż inne czynniki, takie jak np. bezpośrednio wymagania prawne.

Nie gwarantuje również pełnego stosowania zasady zapobiegania zanieczyszczeniom ani tego, że przedsiębiorstwa stara się prowadzić otwarty dialog z zainteresowanymi stronami. Wydaje się, że model SZŚ zawarty w normie ISO 14001 niesie w sobie duży potencjał dla ochrony środowiska. Ale wydaje się również, że potencjał ten nie jest wykorzystywany.

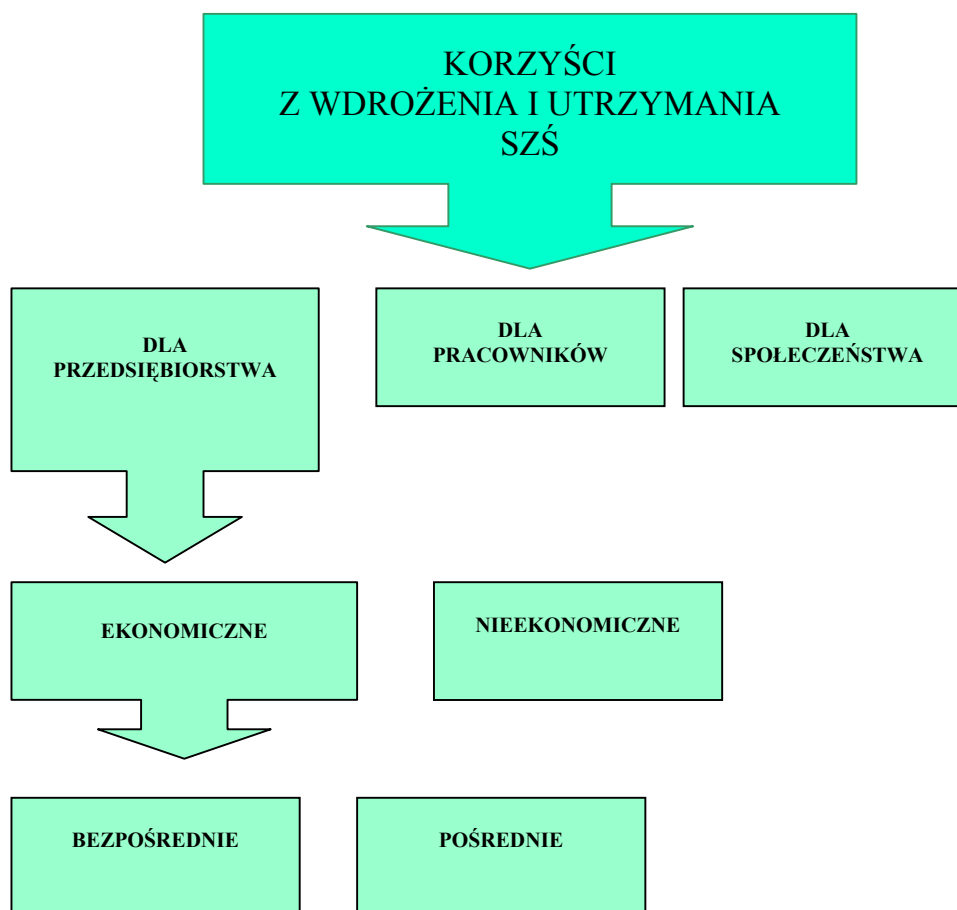
2. Korzyści wynikające z wdrożenia i funkcjonowania SZŚ

Wiele firm inwestuje w zapobieganie zanieczyszczeniom, dlatego, że zmuszają je do tego obowiązujące przepisy prawne lub poprawia to ich wizerunek. Jednak decyzja o wdrożeniu SZŚ powinna opierać się przede wszystkim na odpowiedniej analizie ekonomicznej. Analiza kosztów i korzyści stanowi istotny element przy ocenie opłacalności inwestycji. Jednak tradycyjne metody oceny ekonomicznej inwestycji nie zawsze są odpowiednie dla projektów mających na celu wdrożenie SZŚ. Metody te nie uwzględniają pełnego zakresu wydatków ponoszonych przez firmę na działalność środowiskową i nie biorą pod uwagę horyzontu czasowego na tyle odległego, aby pozwoliło to na pełną ocenę korzyści związanych z wdrożeniem SZŚ. Przedsiębiorstwo powinno, zatem:

- Zidentyfikować wszystkie koszty i korzyści związane z wdrożeniem SZŚ
- Przypisać temu wartość pieniężną
- Ująć uzyskane wartości w prowadzonej przez siebie rachunkowości.

Z istniejącym systemem zarządzania środowiskowego wiąże się wiele korzyści. Zazwyczaj przedsiębiorstwa dostrzegają korzyści odnoszące się do samej organizacji,

profity dla pracowników, jak i dla całego społeczeństwa (rysunek 2). W literaturze przedmiotu funkcjonują również podziały na korzyści wewnętrzne i zewnętrzne. Korzyści wewnętrzne bezpośrednio związane są z funkcjonującym SZŚ, natomiast korzyści zewnętrzne wpływają na otoczenie przedsiębiorstwa.

Rysunek 2. Korzyści z wdrożenia i utrzymania SZŚ

Źródło: opracowanie własne

I. Korzyści dla przedsiębiorstwa

A. Ekonomiczne – można określić w wartościach pieniężnych

1. Korzyści bezpośrednie (zmniejszające koszty działalności):

- Związane z odzyskaniem surowców wtórnych, z zagospodarowaniem odpadów, zwiększenie efektywności wykorzystywanej infrastruktury itp.,

- Oszczędności związane z redukcją zużycia energii, surowców i materiałów stosowanych w procesach produkcyjnych – projektowanie wyrobów i usług w sposób pozwalający ograniczyć zużycie zasobów naturalnych, bez pogorszenia jakości
- Zmniejszenie wytworzonych zanieczyszczeń
- Korzyści z tytułu zmniejszonych opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska
- Eliminacja kar za zanieczyszczenie środowiska
- Podniesienie zyskowności

2. Korzyści pośrednie:

- Związane ze zwiększeniem bezpieczeństwa na stanowiskach pracy, co wpływa na zmniejszenie ilości wypadków w przedsiębiorstwie, poprawę niezawodności funkcjonujących systemów, a w szczególności: redukcję kosztów napraw, zmniejszenie ilości wypłacanych odszkodowań społecznych itp.,
- Związane ze zmniejszeniem składek ubezpieczeniowych, będące wynikiem lepszego zabezpieczenia przedsiębiorstwa, wyższej ekologizacji
- Wynikające z możliwości uzyskania dogodnych kredytów bankowych na inwestycje proekologiczne; instytucje finansowe opierają swoje decyzje na ocenie ryzyka. Dlatego też systemowe podejście do problemu minimalizacji potencjalnych zagrożeń stawia przedsiębiorstwa w korzystnej sytuacji wobec tych instytucji
- Ułatwiony dostęp do funduszy ekologicznych
- Uporządkowanie zarządzania w dziedzinie ochrony środowiska
- Łatwiejsze wykrywanie i usuwanie wszelkich niezgodności

B. Korzyści nieekonomiczne – wycena jest bardzo skomplikowana lub nawet niemożliwa. Należą do nich:

- Spełnienie oczekiwań klientów, co do zakupywanych towarów, wzrost zaufania u klientów, polepszenie pozycji na rynku oraz wzrost udziału na rynku
- Polepszenie wiarygodności konkurencyjnej na rynkach wewnętrznych
- Zapewnienie zgodności z obowiązującymi wymaganiami prawnymi (unikanie płacenia kar pieniężnych oraz niekorzystnego wizerunku związanego z łamaniem przepisów ochrony środowiska)
- Ciągłe doskonalenie we wszystkich dziedzinach działalności przedsiębiorstwa
- Motywacja dostawców i kontrahentów do wprowadzania systemu i regulacji zasady „ciągłego doskonalenia”
- Poprawa stosunków ze społeczeństwem, organizacjami proekologicznymi, organami nadzoru i kontroli – z badań przeprowadzonych w krajach Europy Zach. i USA wynika, że rzetelny plan działań na rzecz ochrony środowiska pozwala na uruchomienie procesu zmiany roli władz z inspektorów egzekwujących wymagania prawne w publicznych konsultantów
- Szybsze i sprawniejsze uzyskiwanie pozwoleń, decyzji w sprawie działalności przedsiębiorstwa
- Wzrost samokontroli i odpowiedzialności

- Wyważenie oraz zintegrowanie interesów ekonomicznych i związanych ze środowiskiem⁷

II. Korzyści dla pracowników

- Poprawa warunków pracy, wzrost bezpieczeństwa pracy
- Satysfakcja z wykonywanej pracy
- Wzrost odpowiedzialności za wykonywaną pracę będący wynikiem podziału obowiązków i przypisania odpowiedzialności na każdym stanowisku pracy
- Możliwość podnoszenia swoich kwalifikacji, ciągłego doskonalenia umiejętności
- Zaangażowanie w proces wdrażania SZŚ zapewni poczucie przydatności, spójności z organizacją
- Uczestnictwo w procesie podejmowania decyzji wpłynie na podniesienie jakości i wydajności pracy
- Świadomość osiągnięcia w przyszłości korzyści finansowych, będących wynikiem redukcji kosztów wytwarzania i funkcjonowania przedsiębiorstwa

III. Korzyści dla społeczeństwa

- Poprawa stanu środowiska naturalnego
- Poczucie większego bezpieczeństwa, zmniejszonego ryzyka środowiskowego w razie wystąpienia sytuacji awaryjnych, które mogłyby mieć negatywny wpływ na środowisko
- Usprawnienie procesu wydawania decyzji, pozwoleń na prowadzenie działalności
- Współpraca z organami kontroli środowiska
- Możliwość stworzenia dodatkowych miejsc pracy w związku z wdrażaniem i utrzymaniem SZŚ
- Spełnienie oczekiwań klientów
- Polepszenie relacji ze społeczeństwem

Z punktu widzenia przedsiębiorstwa szczególnie istotne są możliwe do osiągnięcia korzyści finansowe, rozumiane często jako „uniknięte koszty”. One też powinny zostać uwzględnione w prowadzonej przez przedsiębiorstwo rachunkowości, prowadząc do poprawy wskaźników zyskowności firmy. **W 1999 roku w trzystu przedsiębiorstwach w USA przeprowadzono badania, które wykazały, że usprawnienia działalności środowiskowej doprowadziły do znaczącej redukcji postrzeganego ryzyka firmy, a w efekcie końcowym do wzrostu wartości udziałów firm o około 5%.**⁸ Potencjalne zmniejszenie opłat i kar ekologicznych, odszkodowań, kosztów napraw może wpłynąć na wzrost zyskowności działań przedsiębiorstwa, również wdrożenie i funkcjonowanie SZŚ może przynieść znaczące korzyści z tytułu poprawy wizerunku firmy na rynku czy poprawy stanu zdrowotnego i bezpieczeństwa pracowników.

⁷ Repetski A., Doświadczenia z wdrażania SZŚ, Problemy Ocen Środowiskowych, nr 2-3(2)1998, s.36

⁸ Feldman S.J., Soyka P.A., Does improving a firm's environmental management system and environmental performance result in a higher stock price?, IFC Kaiser International Inc., 1996

3. Koszty wdrażania i funkcjonowania SZŚ

Z drugiej strony wdrażanie i funkcjonowanie SZŚ powoduje powstawanie określonych kosztów, które nie występują przy podejmowaniu pojedynczych inwestycji.⁹ Koszty wdrażania dzielą się na dwie grupy: koszty bezpośrednio i pośrednio związane z procesem wdrażania systemu zarządzania środowiskowego.

A. Koszty bezpośrednie:

- Koszty opracowania dokumentacji SZŚ
- Koszty związane z zatrudnieniem pełnomocnika
- Koszty przeprowadzenia wstępnego przeglądu
- Koszty szkoleń – np. szkolenia dla audytorów wewnętrznych, szkolenia wstępne
- Koszty uzyskania certyfikatu
- Koszty audytów wewnętrznych i zewnętrznych.

B. Koszty pośrednie:

- Nakłady proekologiczne
- Koszty związane ze zmianą organizacji firmy
- Koszty dokonania zmian konstrukcyjnych lub technologicznych na rzecz ograniczenia szkodliwego oddziaływania na rzecz środowiska
- Koszty eksploatacji zainstalowanych urządzeń
- Nakłady na modernizację i inwestycje
- Wydzielenie spółki z organizacji¹⁰

Zarówno koszty bezpośrednie, jak i pośrednie - obok kosztów inwestycyjnych, monitoringu i kontroli oraz kosztów bieżących - powinny być brane pod uwagę przy rachunku ekonomiczno – ekologicznym. Prowadzony rachunek ekonomiczny działań proekologicznych może oznaczać dla organizacji konieczność dokonania wyboru takiego rozwiązania, które przy mniejszej ekonomicznej efektywności oznaczałoby w praktyce mniejsze straty ekologiczne oraz mniejszą degradację środowiska naturalnego. To z kolei, przyczyniałoby się do zwiększenia wartości reputacji, a tym samym ogólnej wartości przedsiębiorstwa. Są to działania długookresowe, kiedy to cele ekologiczne, ekonomiczne i społeczne współdziałają ze sobą, a trudności stwarza zapewnienie równowagi między dążeniem do osiągnięcia zysku a społeczną odpowiedzialnością za skutki prowadzonej szkodliwej działalności. Pociągają za sobą podejmowanie działań proekologicznych, które zmniejszają rentowność prowadzonej w organizacji działalności.

⁹ Ejdyś J., Zarządzanie środowiskowe w przedsiębiorstwie – koszty i korzyści, Sterowanie ekorozwojem, t.2, Wyd. Politechniki Białostockiej, Białystok 1998, s. 192

¹⁰ Matuszak-Flejszman A., System zarządzania środowiskowego – aktualna sytuacja w Polsce, Problemy Ocen Środowiskowych, nr 1(8)2000, s. 57

Podsumowanie

Ochrona środowiska stanowi potęgujące się wyzwanie dla współczesnych przedsiębiorstw, które stają wobec konieczności równoważenia ekspansji ekonomicznej i działań o charakterze pro środowiskowym. Opracowanie odpowiednich procedur i wprowadzenie w przedsiębiorstwach SZŚ stwarza podstawy do rzeczywistego włączenia celów ekologicznych do struktury celów i zadań realizowanych przez przedsiębiorstwa. W oparciu o zgromadzone informacje dotyczące dynamicznie rozwijającego się współczesnego otoczenia, zmianie ulegać będzie również struktura celów działalności przedsiębiorstw oraz strategii rozwojowych, niezbędnych do realizacji tych celów. Coraz większą rolę odgrywają kryteria o charakterze jakościowym, a wśród nich szczególną rolę przypisuje się trosce o naturalne środowisko i jego zasoby, jako elementom kształtującym wartość przedsiębiorstwa.

Systemy zarządzania środowiskiem są jednym z najbardziej optymistycznych znaków na drodze zrównoważonego rozwoju gospodarki światowej. W ten sposób łączone są efekty ekonomiczne przedsiębiorstw z poprawą stanu środowiska w zakładzie i jego otoczeniu. Wprowadzanie normy zarządzania środowiskiem jest wymuszane przez konkurencję, przepisy i rosnącą świadomość ekologiczną. Certyfikaty stosowane są na zasadzie dobrowolności, ale w niedalekiej przyszłości mogą być warunkiem istnienia przedsiębiorstwa. Rośnie, bowiem konkurencja na rynkach międzynarodowych. Firma posiadająca "zielony" certyfikat jest pewniejszym partnerem dla firm ubezpieczeniowych i dobrym sąsiadem dla społeczeństwa lokalnego.

W ramach przystąpienia do Wspólnoty Europejskiej, Polska przyjmie jako część prawa wspólnotowego, rozporządzenie Rady EWG z 1993 r. o systemie ekzarządzania i auditów środowiskowych EMAS. Do 2003 r. odpowiednie przepisy prawa powinny być już dostosowane do standardów obowiązujących w UE, stąd należy oczekiwać, że polskie przedsiębiorstwa muszą zaakceptować i wdrażać rozwiązania europejskie. Inwestorzy zagraniczni są coraz częściej, bowiem zainteresowani statusem środowiskowym firmy, zanim zainwestują w nią swoje środki pieniężne. Ma to uchronić ich przed płaceniem w przyszłości olbrzymich kosztów związanych z bagażem zanieczyszczeń, gdy polskie prawo zostanie ujednoczone z prawem europejskim i nałoży na firmę odpowiedzialność za stan środowiska. Posiadany certyfikat ISO 14 001 udowadnia, że istotne aspekty środowiskowe firmy są pod stałą kontrolą.

Najistotniejsze z punktu widzenia standardu środowiskowego serii ISO 14 001 jest to, że musi on być wmontowany w mechanizm podejmowania decyzji strategicznych związanych z przyszłością firmy, a nie tylko z codziennym zarządzaniem. W sensie długofalowym może to przynieść przedsiębiorstwu korzyści finansowe i w związku z tym obniżenie cen produktów, co przyczyni się do wzrostu jego konkurencyjności.